

H. HÖTZENDORF, *Krajoлик u sutonu*, Osijek, Galerija likovnih umjetnosti

poezije i stvaralaštva. Lj. Gaj dao je 1836. prijedlog za osnivanje Narodnoga muzeja koji je 1846. otvoren. I. Kukuljević prikupljao je i objavljivao podatke o pov. događajima i spomenicima kulture. God. 1855. imenovan je prvim konzervatorom u nas i otada počinje sustavna briga za spomenike kulture u Hrvatskoj.

Zanimanje za prošlost u slikarstvu očituje se na dva područja: tematskome, u tzv. povijesnome slikarstvu, koje obrađuje pov. teme i osobe, i formalnom, ugledanjem na slikarstvo renesanse, što su uveli nazarenci. Povijesno je slikarstvo angažirano u veličanju prošlosti radi širenja nacionalnih ideja. Premda je Zdranin F. Salghetti-Drioli počeo s temama iz opće povijesti («Faraonov san», 1840; «Kolumbo u lancima»), prešao je na nacionalnu povijest. Pov. su slikarstvo u S Hrvatskoj razvili: J. F. Mücke u Osijeku i Zagrebu (1860–68) kompozicijama u ulju iz srednjovj. povijesti («Dolazak Hrvata u Hrvatsku», «Savez Ljudevita Posavskoga sa Slovencima», «Razjareni Hrvati ubijaju Ljutomisla»), K. Jakobey nizom pov. portreta (Ivan Zapolja, 1866), F. Quiquerez mnogim crtežima i slika-

ma («Posljednji časovi P. Zrinskoga i K. Frankopana», 1883. i «Antemurale Christianitatis», 1892), O. Iveković ciklusom Zrinskih (1889–1919) i «Bitkom na Stubičkom polju». Tzv. Zlatna dvorana u Zagrebu (Opatička ul. 10) svojevrsna je galerija vrsnoga pov. slikarstva s kraja XIX. st. (C. Medović, «Splitski sabor», «Zaruke kralja Zvonimira», «Dolazak Hrvata», «Krunidba Ladislava Napuljskog»; B. Čikoš-Sesija, «Krštenje Hrvata»; O. Iveković, «Poljubac mira»).

U povijesti eur. umjetnosti slikarska grupa nazarenaca, nastala u Beču 1809 (potom u Rimu), smatra se ranom pojavom romantizma. Ti su slikari izraženim crtežom i blijedim bojama slikali pretežno vjerske sadržaje na velikim kompozicijama u fresko-tehnici i ulju. Pod utjecajem ideologa nazarenaca F. Overbecka slikao je V. Karas sliku «Majka izlaže Mojsija na obalu rijeke» (1843). Neposredni sljedbenici Overbeckova smjera A. i L. Seitz naslikali su dvadeset velikih fresaka u Strossmayerovoj katedrali u Đakovu (od 1873), koja je i sama visok domet romantičnoga shvaćanja.

I mimo nazarenskoga smjera romantizam snažno prožima crkv. slikarstvo. U Rijeci I. Simonetti slika velika platna («Bezgrješno začeće» i «Raspeće», 1850), u Dalmaciji V. Poirret i J. Pavlović oltarne slike, u S Hrvatskoj crkv. kompozicije I. Zasche («Sv. Marija Magdalena» u crkvi u Čazmi, «Sv. Vid» u Maču, «Sv. Marija Magdalena» u Bisagu, 1861).

Popularizaciji svih rodova slikarstva (portretnoga, vedutnoga, crkv., pov.) među manje imućnim stanovništvom u jeku romantizma znatno je pridonijela tada nova, razmjerno jeftina grafička tehnika litografije. Litografiju su u Hrvatskoj uvele radionice J. Platzera u Varaždinu (1840) te D. Albrechta u Zagrebu (1850), koji je izrađivao i vedute Zagreba. U svezi sa širenjem narodnoga pokreta razvija se i tiskarstvo: Gaj izdaje 1849. «Tiskarsko ogledalo» s uzorcima ornamenata i sloga svoje tiskare, u kojima se očituju razne stilske pojave unutar romantizma. I. Zasche izradio je album s 12 veduta Maksimira (Park Jurjaves), koje su litografirane u Beču (1952). Najbolje litografije u Zagrebu radio je litografski zavod J. Hühna (1858). On je reproducirao djela domaćih slikara, a i sam je radio pejzaže iz okolice Zagreba i vedute grada. Osobitu je popularnost stekla litografija u boji slike V. Karasa «Djed i unuk». U Dalmaciji je jedan od prvih litografa bio B. Marković, u Rijeci G. Seelos, koji je radio pejzaže, a R. Leard portrete.

Kao sasvim nova tehnika sred. XIX. st. pojavila se fotografija, pa radovi pionira toga umijeća u Hrvatskoj (D. Novaković 1839, F. Pommer, J. Hühn, I. Standl) imaju romantične oznake, osobito u mnogobrojnim portretima građana.

SPOMENIK SRPANJSKIM ŽRTVAMA, 1855. Zagreb, Mirogoj

